

ПРИМЕНА НОВИХ ЗАКОНСКИХ РЕШЕЊА У ЗАШТИТИ АРХИВСКЕ ГРАЂЕ И ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА ВАН АРХИВА

210

Анстракт: Сврисходност новог законског решења у односу на претходно јесте да отклони у пракси уочене недостатке и прилагоди законска решења новинама које су у међувремену заживеле. Закон о архивској грађи и архивској делатности и пратећа, до сада донета, подзаконска акта представљају помак у обављању архивске делатности. Архиви су добили на значају. Међутим, један од ефеката Закона о архивској грађи и архивској делатности подразумева повећање обима посла Служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива. Управо су казнене одредбе предвиђене чланом 65 Закона изазвале праву пометњу у приватном сектору који је доношење предвиђених аката доживљавао као још једно административно оптерећење за чије неизвршавање прете високе новчане казне. У паници да не пропусте „рокове“ које су сами одредили међусобно комуницирајући, архиви су претрпани Листама категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања са захтевима за добијање сагласности. Рачуноводствене агенције и правни заступници власника приватних предузећа ангажовани су у већини случајева да ураде Листу не схватајући и не удубљујући се превише у њену суштину и значај доношења. Проблеме овакве врсте нису имали привредни субјекти који су поступали према одредбама претходног закона и који имају већ устаљену сарадњу са архивима. За разлику од приватног, јавни сектор нису у значајнијој мери „погодиле“ измене и новине које предвиђа поменути Закон.

Суштина овог рада је да се пренесу искуства у примени Закона о архивској грађи и архивској делатности са интеракцијом појединих одредби закона у пракси, пре свега у Историјском архиву Лесковац који је надлежан за територију Јабланичког округа. Такође, намера је да се конкретним предлозима, који ће бити презентовани, да бар мали допринос у побољшању организације и функционисања архива, конкретно Службе заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива.

Кључне речи: закон, подзаконски акти, категоризација архивске грађе код стваралаца/ималаца, Листа категорија архивске грађе и документарног материјала, примери из окружења, искуства Историјског архива Лесковац, пријем архивске грађе

Примену Закона о архивској грађи и архивској делатности² која је почела истеком годину дана од његовог ступања на снагу, као и одређен број пратећих подзаконских аката³, архиви су дочекали помало затечени, нарочито на ефекте које

¹ виши архивист, mirjanadimitrijevic.arhiv@gmail.com

² „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

³ Правилник о обрасцу и начину коришћења службене легитимације овлашћеног лица

је примена нових законских решења изазвала код приватног сектора. Законодавац је приликом израде и усвајања Закона несумњиво био мотивисан стварањем што бољих услова за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала како у депоима архива, тако и документације која се налази код стваралаца и ималаца. И ту нема ничега спорног.

У краткој дигресији преносимо однос регистратура у привреди у надлежности Историјског архива Лесковац у поступању са архивском грађом и регистратурским материјалом пре ступања на снагу нових законских решења. Наиме, на подручју Јабланичког округа већина друштвених и мањи број приватних предузећа поступали су са архивском грађом и регистратурским материјалом примењујући одредбе Закона о културним добрима⁴ који је члановима 37 и 38⁵ предвиђао обавезе органа, установа, предузећа и других правних лица у току чијег рада су настајали архивска грађа и регистратурски материјал. Нажалост, стечајни поступак је код већине друштвених предузећа окончан после неуспешних приватизација. У сада већ пасивним досијеима који су уредно вођени у Историјском архиву Лесковац постоје

у вршењу стручног надзора у заштити архивске грађе и документарног материјала ван архива („Службени гласник Републике Србије“, бр. 24/2021); Правилник о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала („Службени гласник Републике Србије“, бр. 111 од 25. новембра 2021); Правилник о обрасцу архивске књиге („Службени гласник Републике Србије“, бр. 34/2022); Уредба о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику („Службени гласник Републике Србије“, бр. 107/2021)

⁴ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 71/94.

⁵ Члан 37: „Државни органи и организације, органи јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе, установе, предузећа и друга правна лица у току чијег рада настаје регистратурски материјал, дужни су да:

- 1) означавају и датирају регистратурски материјал и воде основну евиденцију о њему;
- 2) чувају регистратурски материјал у сређеном и безбедном стању;
- 3) класификују и архивирају регистратурски материјал и
- 4) одабирају архивску грађу и излучују безвредни регистратурски материјал у року од године дана од дана истека утврђеног рока чувања.

Излучени безвредни регистратурски материјал може се уништити само на основу писменог одобрења надлежног архива.“

Члан 38: „Државни органи и организације, органи јединица територијалне аутономије и локалне самоуправе, установе, предузећа и друга правна лица утврђују:

- 1) начин евидентирања регистратурског материјала, његовог чувања, класификације и архивирања, ако за поједине органе и организације законом није друкчије одређено;
- 2) Листе категорија регистратурског материјала с роковима чувања и
- 3) начин заштите и коришћења података и докумената насталих у процесу аутоматске обраде података.

Листе категорија регистратурског материјала с роковима чувања утврђују се у сагласности с надлежним архивом.“ (Закон о културним добрима, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 71/94)

Листе категорија регистратурског материјала са роковима чувања и сагласност надлежног архива, попис архивске грађе и регистратурског материјала, предлог записника о излучивању и решења којима се дозвољава уништење безвредног регистратурског материјала, записници о извршеном стручном надзору итд. Код оних предузећа која су после поступка приватизације продужила да раде настављено је са овом праксом.

Применом Закона о архивској грађи и архивској делатности⁶ престале су да важе ове одредбе Закона о културним добрима.⁷ Како су актуелним законским решењем симболичне казне оправдано повећане, крајем 2021. године (а настављено је и у 2022) дошло до масовне предаје Листи категорија архивске грађе и документарног материјала предузећа и других привредних друштава које су у већини случајева једино имале исправан наслов, а некад чак ни то. Имагинарни рок и систем „предај било шта“ на неки начин су блокирали рад служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива. Уложено је много времена и енергије за провере и корекције како би рачуноводствене агенције, правни заступници и многи други који су преко ноћи постали „стручњаци“ у изради аката, извршили исправке и предали бар минимално коректне листе. Да су се привредни субјекти, на пример, са седиштем у Јабланичком округу који је у надлежности Историјског архива Лесковац, обратили за стручну помоћ Служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива, цео овај процес прошао би много брже и лакше. Може се поставити и питање да ли су архиви затајили и закаснили са едукацијом стваралаца/ималаца. У овом случају епидемија изазвана вирусом короне, ванредно стање и строге епидемиолошке мере у 2020. години када је Закон ступио на снагу (али не и његова примена), свакако да су у други план ставили организовање било каквог вида едукације. Чим је епидемиолошка ситуација била повољнија, у сарадњи са Регионалном привредном комором у Лесковцу, а за представнике приватног сектора у циљу пружања стручне помоћи, 2021. године одржана је радионица. Архивисти Службе заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива Историјског архива Лесковац у интерактивној комуникацији, поред упознавања са новинама које предвиђа Закон о архивској грађи и архивској делатности, представнике приватног сектора упознали су са начином израде општих аката о начину евидентирања, класификовања, архивирања и чувања архивске грађе и документарног материјала, начину евидентирања, заштите и коришћења електронских докумената, Листе категорија архивске грађе и документарног материјала, као и уписа у архивску књигу. Иако су сви добили адресе електронске поште и контакт телефоне, већина је одлучила да игнорише бесплатну стручну помоћ и сами ураде (углавном су ангажовали трећа лица) Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања. Листе су по правилу личиле једна на другу, без уписане основне делатности, а када и јесте уписана, била је иста за предузећа која се бави различитим производно-пословним активностима. Суштина је у томе што су обавезе према Закону о архивској грађи и архивској делатности

⁶ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

⁷ „Службени гласник Републике Србије“, 71/94,52/2011 - др. закони, 99/2011, 6/2020 - др. закони и 35/2021 - др. закони и 129/ 2021 - др. закони

доживљавали као губљење времена и још један административни намет државе. Има и другачијих примера, поготово међу иностраним али и домаћим предузећима која су сва акта донели на време и нису се устручавали да затраже стручну помоћ, а посебне просторије за смештај архивске грађе и документарног материјала биле су чисте, суве, грађа поређана на металним полицама, спакована у регистраторима (за сваку годину у различитој боји!), а саме полице интерно топографски обележене.

Сигурно да овако „загушење“ и на неки начин блокада служби за заштиту архивске грађе ван архива није била сврха Закона, али без јасних смерница и стручних упутстава све се одвијало и одвија стихијски, што може да се подведе под негативне нуспојаве примене актуелних законских решења. Притисак привредних друштава утицао је да се ствараоцима и имаоцима архивске грађе и документарног материјала који годинама сарађују са архивима поклонима мања пажња. Поред великих привредних система, многа друштва која су регистрована као ДОО, без обзира да ли су породична фирма, запошљавају неколико радника или су пословно неактивни, предавала су и још увек предају Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања као и опште акте о начину евидентирања, класификовања, архивирања и чувања архивске грађе и документарног материјала и начину евидентирања, заштите и коришћења електронских докумената. Како су најављене измене Закона о архивској грађи и архивској делатности⁸, остаје да се види да ли ће надлежности архива бити повећане, на чему струка и инсистира, или ће законодавац попустити пред притисцима привредника којима свакако не одговарају ова законска решења и минимизирати њихове обавезе у погледу поступања са архивском грађом и документарним материјалом. Оно што би за будуће требало да буде наука јесте да архиви морају да буду ти који ће креирати услове и правила, а не обрнуто.

Због тога је неопходно извршити категоризацију ималаца/стваралаца према значају и вредновање архивске грађе и документарног материјала ван архива. Категоризацијом стваралаца/ималаца архиви на територији Србије не би се само рангирани архивску грађу насталу у раду стваралаца, него би се паралелно са применом јединствених образаца у еАрхиву уједначио и донекле стандардизовао рад архивиста задужених за заштиту архивске грађе и документарног материјала ван архива. Оваква категоризација није нова идеја. На ту тему је објављено више радова. Слободанка Цветковић, архивски саветник Историјског архива у Пожаревцу, у раду под називом „Предлог за формирање централног регистра стваралаца и ималаца архивске грађе у Србији и категоризацију стваралаца“⁹ предлаже формирање централног регистра стваралаца и ималаца архивске грађе за Републику Србију у оквиру информационог система архива у Србији, као и категоризацију свих стваралаца и ималаца, чиме би се избегло мултиплицирање истоврсне документације у више фондова. То би у неку руку било валоризовање документарног материјала и архивске грађе у настајању.

⁸ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

⁹ „Архивски гласник“ бр. 13, Ужице 2019, 46-48.

Исти аутор у једном веома опсежном и садржајном раду под називом „Осврт на валоризацију документарног материјала у Србији после Другог светског рата“¹⁰ даје историјат валоризације, тј. вредновања архивске грађе од Другог светског рата.

Јасмина Живковић, архивски саветник Историјског архива у Пожаревцу, у раду „Категоризација стваралаца архивске грађе у српској архивистици – искуства и препоруке“¹¹ кроз историјат прописа и искустава како у нашој земљи, тако и у окружењу (али и рада Историјског архива у Пожаревцу), даје потпуну и јасну слику неопходности категоризације не само архивске грађе која се налази у депоима архива.

ПРИМЕРИ ИЗ ОКРУЖЕЊА

214

Искуства из окружења свакако могу да помогну ако се прихвати идеја о неопходности категоризације грађе код стваралаца/ималаца. На адресе четири архива упућена је молба за разменом искуства. Овом приликом захваљујемо на предусретљивости и изузетној сарадњи Маји Брунец, водитељици Одјела за заштиту регистратурног градива изван архива Државног архива у Загребу, затим Александри Пијук Пејчић, вишем архивисти Хисторијског архива Сарајево, као и Љубици Ећимовић, начелници Одјељења за заштиту архивске грађе ван архива из Архива Републике Српске.

У Хрватској, која је члан Европске уније од 2013. године, извршена је категоризација архивске грађе код стваралаца/ималаца. На основу чланова 4-6, Правилника о вредновању, те Поступку одабирања и излучивања архивског градива¹², који је у међувремену стављен ван снаге, ствараоци грађе разврставали су се у три категорије при чему је за стручни надзор била примарна прва категорија у коју су спадали ствараоци који су, поред осталог, надлежни за утврђивање политике, циљева и начина обављања поједине делатности, који доносе или спроводе стратегије развоја привредних, друштвених и културних делатности, те имају велики утицај на друштвена збивања на подручју своје надлежности.

У другој категорији налазе се ствараоци који су на подручју одређене делатности надлежни за спровођење утврђене политике и обављање текућих и оперативних послова, установе нижег ранга, ограниченијег подручја и функционалног опсега од оних у првој категорији, али репрезентативне за поједина важна подручја привредног, друштвеног и културног живота.

Трећа категорија обухвата мање установе ограниченог опсега и ниског ранга које подупиру, а не утврђују или надзиру функције стваралаца прве и друге категорије, информације о њима по правилу се налазе у грађи већих, надређених, односно матичних уснова прве или друге категорије.¹³ На основу чланова 4, 5 и

¹⁰ *Архивска грађа у теорији и пракси*, Зборник радова са међународног архивистичког саветовања, 1, Београд 2016, 63-86.

¹¹ *Архивска грађа у теорији и пракси*, Зборник радова са међународног архивистичког саветовања, 3, Београд 2020, 174-189.

¹² „Народне новине“, 90/2002.

¹³ Исто

6 овог Правилника Хрватски државни архив извршио је детаљну категоризацију стваралаца архивске грађе.¹⁴ Ствараоци/имаоци подељени су на јавни и приватни сектор и сврстани су у две категорије које су подељене по областима у којима су таксативно набројани правни субјекти. Иако је Правилник стављен ван снаге, приликом стручног надзора, а због великог броја стваралаца/ималаца архивске грађе и документарног материјала, у Државном архиву у Загребу и даље примењују овај критеријум у циљу заштите значајне архивске грађе и документарног материјала. У 2022. години Хрватски државни архив (у даљем тексту: ХДА) наложио је израду пописа стваралаца/ималаца јавног и приватног сектора који су у надлежности Државног архива у Загребу (у даљем тексту: ДАЗГ).¹⁵

ХДА је затражио детаљан попис стваралаца/ималаца у јавном и приватном сектору.¹⁶ Архивска грађа у приватном власништву, која има посебно значење за историју, науку и културу, уписује се у Уписник власника или посједника приватног архивског градива који води ХДА, а ДАЗГ даје предлоге за упис.

215

Дакле, критеријум да архивска грађа у приватном сектору буде уписана у Уписник власника/поседника јесте да има посебну вредност за историју, науку и културу, чиме је извршена категоризација и ималаца/стваралаца у приватном сектору. ДАЗГ не даје одобрење за уништење ствараоцима/имаоцима у приватном сектору уколико се не налазе на Попису стваралаца јавне и приватне архивске грађе, осим у изузетним случајевима на основу иницијативе самих стваралаца/ималаца.¹⁷

У Хисторијском архиву Сарајева није извршена категоризација стваралаца/ималаца иако их закон на то обавезује. Наиме, у члану 8 Закона о архивској дјелатности¹⁸ предвиђено је да се ствараоци архивске грађе разврставају у три категорије. Међутим, због епидемије изазване вирусом короне и обимности посла, категоризација је још у изради.¹⁹ Предлог је да се она уради на следећи начин: прва категорија – ствараоци јавне архивске грађе (управа), друга категорија – кантонални заводи (здравство, запошљавање, социјални рад итд.), болнице, основне школе, средње школе, факултети, јавна комунална предузећа итд. и трећа категорија – удружења, предузећа...²⁰

Нови прописи, посебно правилници и уредбе из 2018. године, према мишљењу архивиста у Хисторијском архиву Сарајево, побољшали су рад архива. И поред добрих страна законских решења, они недостатак виде у ставовима архива да се ствараоци не кажњавају, већ да улога архива буде пре свега саветодавна. Из

¹⁴ *Правилник о вредновању те поступку одабирања и излучивања архивског градива*, „Народне новине“ 42/2007.

¹⁵ Маја Брунец, водитељица Одјела за заштиту регистратурног градива изван архива Државног архива у Загребу

¹⁶ *Правилник о вредновању те поступку одабирања и излучивања архивског градива*, „Народне новине“, 42/2007.

¹⁷ М. Брунец, водитељица Одјела за заштиту регистратурног градива изван архива Државног архива у Загребу

¹⁸ „Службене новине Кантона Сарајево“, бр. 50 од 5. децембра 2016. године

¹⁹ Александра Пијук Пејчић, виши архивист, Хисторијски архив Сарајево

²⁰ Исто

тог разлога ствараоци често не испуњавају своје законом предвиђене обавезе у року (на пример, не достављају архивску књигу до 30. априла за претходну годину или не испуњавају мере наложене у стручном надзору).²¹

Законом о архивској дјелатности Републике Српске обухваћена је и заштита приватне грађе. Надлежни архив врши евидентирање документарне грађе у приватном власништву за коју претпоставља да има својство архивске грађе.²² На основу Правилника о категоризацији архивских фондова и збирки²³ Архив Републике Српске је још 2016. године предложио категоризацију стваралаца јавне архивске грађе. Сачињен је списак, али попис још увек није објављен у „Службеном гласнику“. Према Правилнику назначени су ствараоци прве и друге категорије, републички, законодавни, извршни и судски органи, органи јединица локалне самоуправе, јавне установе, привредна друштва и удружења чија је грађа од трајне вредности и значаја за науку, културу и др.²⁴

216

Ово су неки од примера како су земље у окружењу регулисале поједине сегменте рада служби за заштиту архивске грађе и документарног материјала ван архива. У случају Србије, на основу запажања до којих смо дошли радом „на терену“, неопходно је што пре урадити категоризацију стваралаца/ималаца архивске грађе и документарног материјала како би се стручни надзор одвијао по успостављеном приоритету, а основни критеријум за обављање стручног надзора био би заштита архивске грађе. Искуства приликом обиласка ималаца/стваралаца у приватном сектору на територији Јабланичког округа (Град Лесковац, општине Лебане, Бојник, Медвеђа, Власотинце и Црна Трава), осим предузећа са вишедеценијском традицијом у пословању, документација се своди на оснивачка акта, финансијску и документацију из области радних односа, а због законских обавеза доносе се акти о процени ризика, из области заштите на раду итд. Закључак је да у тим предузећима углавном нема архивске грађе која би била од значаја за науку, историју и(ли) културу. Управо због тога је битно да се привредни субјекти код којих се процени да немају значајну архивску грађу буду на дну лествице приликом пружања стручне помоћи и надзора. Наравно, треба им изаћи у сусрет уколико изразе потребу за таквом врстом помоћи.

Када упоредимо обиласке Службе заштите архивске грађе ван архива Историјског архива у Лесковцу у 2020, 2021. и првој половини 2022. године, евидентно је да у 2022. години доминирају обиласци код привредних субјеката. Иако је због епидемије вируса Ковид 19 у 2020. и 2021. години извршено значајно мање обилазака, али поредећи структуру стваралаца и ималаца, долазимо до следећих података: у 2020. години извршен је 51 редован обилазак, а по позиву стваралаца/ималаца 79 (на подручју Града Лесковца – 49; по општинама: Власотинце – 7, Црна Трава – 2, Бојник – 8, Лебане – 6 и Медвеђа – 7). Од 51 обиласка 44 су ствараоци/имао-

²¹ Исто

²² Љубица Ећимовић, начелница Одјељења за заштиту архивске грађе ван архива из Архива Републике Српске

²³ „Службени гласник Републике Српске“, бр. 53/10.

²⁴ Љ. Ећимовић, начелница Одјељења за заштиту архивске грађе ван архива из Архива Републике Српске

ци: државни органи, школство, судски органи, установе, јавна и јавно-комунална предузећа, док је седам обилазака забележено код привредних субјеката. Пружање стручне помоћи по позиву стваралаца/ималаца углавном се односио на непривредни сектор. Упркос епидемији, на основу броја обилазака по позиву може се закључити да су интересовање и потреба за добијањем стручне помоћи били велики.

У 2021. години бележи се постепени раст обилазака привредних друштава. Од 63 обилазака, 25 је било у приватном привредном сектору. У првој половини 2022. године извршена су 94 обиласка (од тога је само 16 било посвећено ствараоцима и имаоцима ван привредног сектора). Овде је реч искључиво о редовним обиласцима, без ванредних, пружању стручне помоћи телефоном, имејлом или лично. Број новоотворених досијеа крајем 2021. и првој половини 2022. године повећан је за 132, тако да их сада укупно има 593 (са тенденцијом раста), јер код великог броја предузећа због повећаног обима посла физички није било могуће извршити обиласке и отворити нова досијеа стваралаца/ималаца. Можда овај број није велики, али треба имати у виду да је Јабланички округ територијално разуђен и да га, поред Града Лесковца, чини још пет општина: Медвеђа, Лебане, Бојник, Власотинце и Црна Трава.

На основу већ поменутих радова колегиница из Историјског архива Пожаревац у којима се аргументовано образлаже неопходност увођења категоризације ималаца/стваралаца и на основу искуства из окружења, било би неопходно формирати стручно тело које би било задужено за успостављање критеријума за категоризацију ималаца/стваралаца. Поред предлога српских архивиста, могу бити прихваћена и решења која су већ заживела у другим земљама. Користећи њихова искуства могу се извршити корекција и прилагођавање структуре стваралаца/ималаца и у Републици Србији. У прву групу најзначајнијих стваралаца/ималаца архивске грађе и документарног материјала могли би да буду сврстани државни органи (законодавна, извршна и део судске власти) од врха до нивоа локалних самоуправа, велики системи у здравству, део просвете, значајне агенције, фондови, најзначајније институције науке и културе итд.). Основни критеријум је да у њој буду сви који имају висок степен одговорности и доносе одлуке од значаја за функционисање државе и пресудно утичу на рад других институција система. Другу групу могли би да чине део судске власти (прекршајни судови, правобранилаштва), јавни бележници, извршитељи, велика републичка јавна и трансформисана предузећа (Телеком Србија АД, НИС АД Нови Сад, Железнице Србије АД, ЈП Пошта Србије, ЈП „Електропривреда Србије”, Коридори Србије ДОО и др.), део здравства и просвете који нису ушли у прву групу, значајне установе културе, док би трећу групу чинили јавна и јавно-комунална предузећа на нивоу локалне самоуправе, мање установе културе, удружења итд. Посебна категоризација би се урадила код привредних субјеката где би архивска грађа која настаје одредила своје место у систему категоризације. Други предлог за категоризацију био би да се, као у Хрватском државном архиву, направи списак свих стваралаца/ималаца по структури и после тога уради категоризација на основу области бављења и утицаја на доношење и спровођења одлука, односно предлог архивског саветника Слободанке Цветковић о формирању јединствене евиденције у електронском облику стваралаца/ималаца архивске грађе

у Републици Србији и категоризација стваралаца/ималаца архивске грађе, односно категоризација архивске грађе у настанку.²⁵

ДРЖАВНИ АРХИВ СРБИЈЕ И АРХИВСКА МРЕЖА

Од представника Државног архива Србије на састанку служби заштите архивске грађе и документарног материјала из Србије, који је одржан у Прокупљу 2022. године, истакнуто је да Државни архив Србије има надлежност на све органе и установе чији је оснивач Република Србија, укључујући и све филијале, испоставе и експозитуре које делују у општинама и градовима, а чињеница да су ови правни субјекти често у процесу трансформације, укидања, спајања, раздвајања и да њихов број није занемарљив. У актуелној законској регулативи није стриктно одређена надлежност над ствараоцима/имаоцима. Приликом измене и допуне Закона о архивској грађи и архивској делатности²⁶ требало би прецизно дефинисати разграничење надлежности између архива. Наиме, ствараоци/имаоци којима је потребна стручна помоћ по правилу се обраћају стручним службама архива у месту пословања, дакле општинским и међуопштинским архивима, иако су испоставе републичких установа над којима би надзор требало да врши Државни архив Србије. То представља проблем, јер архивисти имају две могућности: да пружи стручну помоћ, чиме задиру у надлежност ДАС-а, или да је одбију, што са етичке, па и професионалне стране није исправно, пошто што не постоји званична одлука о разграничењу надлежности.

За сада између Државног архива Србије и међуопштинских и општинских архива сарадња постоји код захтева за уништење безвредног документарног материјала у виду прегледа документације издвојене за уништење и давање мишљења. Ни овај вид сарадње није формално утврђен новим законским решењима. Можда би добро решење било да Државни архив Србије због бројности републичких испостава и физичке удаљености успостави континуирану сарадњу са надлежним јавним архивима који би по потреби и позиву обављали стручни надзор, пружали стручну помоћ и давали повратне информације о стању, степену срећености и смештају вредне архивске грађе, тј. да архивска мрежа Србије заживи у потпуности. Пре свега тога потребно је утврдити надлежности, урадити списак стваралаца/ималаца и у званичној форми доставити свим архивима како би се јасно дефинисале обавезе пружања стручне помоћи, обилазака итд. До оваквог закључка дошло се на основу контакта са представницима републичких установа, њиховој потреби за пружањем стручне помоћи, дакле из практичних искуствених сазнања које треба формализовати.

Неопходно је, свакако у сарадњи са Државним архивом Србије, прецизирати и одредити смернице за доношење општих аката о начину евидентирања, класификовања, архивирања и чувања архивске грађе и документарног материјала и о начину евидентирања, заштите и коришћења електронских докумената, дефи-

²⁵ Предлог за формирање централног регистра стваралаца и ималаца архивске грађе у Србији и категоризацију стваралаца, „Архивски гласник“ 13, Ужице 2019, 46-48.

²⁶ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

нисати форму, садржину и критеријуме за доношење Листе категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања како се не би дешавало да Листа категорија два предузећа регистрована као ДОО и истом делатношћу, али различитим седиштем, у једном архиву добије сагласност, а у другом буде одбијена, а што се иначе дешава у пракси. Увођењем јединственог критеријума спречило би се да сами архиви, тј. чланови Стручних савета, имају различите критеријуме и да од тога зависи да ли ће Листа категорија добити сагласност или не, јер неуједначеност критеријума нарушава ауторитет архива.

АРХИВСКА КЊИГА И УНИШТАВАЊЕ БЕЗВРЕДНОГ ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА

У Закону о архивској грађи и архивској делатности децидирано се каже да „надлежни јавни архив даје одобрење само за уништење документарног материјала који је евидентиран у архивској књизи“.²⁷ То ће приморати све оне који су до сада избегавали ову обавезу да је сада ураде, као на пример већина судских органа у Јабланичком округу, на основу одредби претходног закона²⁸, употребљавајући или боље рећи злоупотребљавајући грану у систему поделе власти и тврдњама да за њих то не важи. Међутим, у овом конкретном случају судови, али и сви остали ствараоци/имаоци који до сада нису вршили попис архивске грађе и документарног материјала у архивску књигу, напokon морати то да учине од оснивања, укључујући све организационе промене до претходне пословне године. Овим законским решењем знатно је олакшан рад самих архивиста, поготово у локалним срединама, јер неће морати да буду изложени евентуалним притисцима и молбама „гледања кроз прсте“.

219

КРОВНА ЛИСТА КАТЕГОРИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ И ДОКУМЕНТАРНОГ МАТЕРИЈАЛА СА РОКОВИМА ЧУВАЊА

За област правосуђа, здравства и просвете, поред осталог, надлежно министарство доноси Листу категорија архивске грађе и документарног материјала са роковима чувања уз претходно прибављено мишљење Државног архива Србије.²⁹ Доста је времена прошло од почетка примене Закона (2. 2. 2021. године), а до сада у Историјски архив Лесковац није стигла ниједна листа која је донета на основу „кровне листе“ коју је урадило надлежно министарство, а сагласност дао Државни архив Србије. Наиме, тумачење члана 15 на стручним скуповима управо је такво. Надлежна министарства доносе тзв. „кровну листу“ која би обухватила сву врсту документације и рокове чувања у области правосуђа, здравства и просвете, а да ће на основу те листе сваки појединачно стваралац/ималац из ових области урадити своју на коју ће сагласност давати надлежни јавни архив. Средње и основне школе на подручју Јабланичког округа самостално као и до сада доносе Листе категорија

²⁷ Члан 16, став 3, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

²⁸ Закон о културним добрима, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 71/94.

²⁹ Члан 15, Закон о архивској грађи и архивској делатности, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

архивске грађе и документарног материјала и сагласност траже од Историјског архива Лесковац. На основу размене искустава закључак који провејава приликом стручних састанака представника служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива јесте да се у тим ситуацијама у конкретном случају школе не одбијају, али да им се сугерише да се обрате надлежном министарству. Из праксе се закључује да надлежна министарства до сада нису била ажурна у вези са доношењем „кровне листе“.

За органе државне управе Влада Републике Србије је у међувремену донела Уредбу о класификацији документарног материјала са роковима чувања.³⁰ У овом акту дефинисани су класификационе ознаке и рокови чувања. На основу овако утврђених рокова чувања архивске грађе и документарног материјала, ствараоци/имаоци на које се ова Уредба односи треба да ураде Листе категорија и затраже сагласност од надлежног јавног архива. Представници Града Лесковца обратили су се Служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива с молбом да Листу категорија донесу после добијања јединственог каталога поступака и шифрарника као његовог саставног дела од Министарства државне управе и локалне самоуправе. На овај начин, поред других предузетих радњи у виду обука и упознавања с јединственим софтверским решењем, поменуто министарство припрема све општинске и градске управе у Србији да до краја 2023. године почну са применом јединствене еПисарнице.

ПОДЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

Од подзаконских аката који су до сада донети највише пажње изазивају два: Правилник о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала³¹ и Уредба о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику.³² Први подзаконски акт који је поменут створиће велике „главобоље“ ствараоцима/имаоцима архивске грађе и документарног материјала на подручју Јабланичког округа. Због недостатка простора, али у неким случајевима и због доживљавања архивске грађе као „старог папира“, дешава се да се документација неких стваралаца/ималаца налази у подрумским просторијама, на поткровљу, у гаражи или неким другим неадекватним местима. Приликом стручног надзора није ретка слика да је просторија где је смештена архива претворена у оставу где се одлажу средства за хигијену, разни стари неисправни уређаји, расходиан канцеларијски материјал, неисправни рачунари итд. Често се дешава да нема полица него се користи канцеларијски намештај избачен из употребе. Такође, у ранијем периоду, пре двадесетак и више година, пракса је била (бар на подручју Јабланичког округа) да се архивска грађа и тада регистра-

³⁰ Уредба о класификацији документарног материјала са роковима чувања, „Службени гласник Републике Србије“ бр. 14/2023.

³¹ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 111 од 25. новембра 2021. године

³² „Службени гласник Републике Србије“, бр. 107/2021.

турски материјал пакују у тзв. хербаријум фасцикле или фасцикле са пантљиком, без заштитне кутије. Обилазећи ствараоце/имаоце, оно што је уочљиво јесте крзање папира који је почео да жути и то на оним деловима који виरे из фасцикле. Ово је само један пример неисправног поступања са архивском грађом која може да буде сада и касније инспиративна за истраживаче јер може бити категорисана као грађа која има историјску и културну вредност. Спречавање даљег пропадања изворног облика грађе јесте њено премештање у регистраторе или набавка архивских кутија и то је једна од хитних наложених мера приликом стручног надзора.

Аутор овог рада је приликом изрицања такве мере наишао на отпор директора једног лесковачког јавно-комуналног предузећа. У примедби на записник³³, поред осталог, тражен је правни основ наложене мере, што су одговором и добили (чланови 4 и 15 Правилника о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала³⁴). Како све ове радње захтевају и новчана улагања, често се то користи као разлог правдања и одлагања. Овим подзаконским актом постављани су високи критеријуми за смештај и чување документације. Сигурно је да многи ствараоци/имаоци не могу да испуне све оно што је предвиђено Правилником, али је битно да почну да примењују предвиђене стандарде поступно, јер је нереално очекивати да у кратком року све буде испуњено у погледу обезбеђивања одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала.

Други подзаконски акт, чија ће примена уместо 1. септембра 2022. почети 1. јануара 2024. године³⁵, јесте Уредба о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику. Увођењем еАрхива у оквиру Портала еУправе, са јединственим обрасцима на територији Србије, предвиђено је да се многе радње обављају електронски (Листе категорија архивске грађе и документарног материјала, сагласност на њих, уништење безвредног документарног материјала, архивска књига итд.). Уредба се односи на државне органе и организације, органе територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе, установе и имаоце јавних овлашћења. Одлагање примене Уредбе за 1. јануар 2024. године даје времена за припрему радника архива који ће обуком и стручном подршком која ће им сигурно бити обезбеђена лакше „прележати дечије болести“ другачијег начина рада. И ствараоци/имаоци који су обухваћени Уредбом имаће простора за прилагођавање.

За сада у окружењу нема назнака да ће ускоро почети са сличним начином рада. У ДАЗГ-у су одлучили да се досијеа стваралаца дигитализују и тиме олакшају увид у евиденције. Што се тиче образаца који се користе у раду служби заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива, у хрватским архивима

³³ Члан 23, став 4, тачка 2, *Закон о архивској грађи и архивској делатности*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

³⁴ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 111 од 25. новембра 2021. године

³⁵ *Уредба о измени Уредбе о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику*, „Службени гласник Републике Србије“ бр. 94 од 25. 8. 2022.

постоје уникатни обрасци који су у одређеној мери прилагођени подручним архивима, а израђени од стране ХДА.³⁶ У Хисторијском архиву Сарајева, као и у Архиву Републике Српске, нема назнака за увођење пандана еАрхива као у Србији. У Хисторијском архиву у Сарајеву у току је израда Регистра (уносе се подаци за сваку регистратуру посебно, подаци о оснивању, количини грађе, записници, листе, архивска књига итд.).³⁷ У Архиву Републике Српске користе се уникатни обрасци записника о извршеном надзору како у Бањалуци као седишту, тако и у подручним канцеларијама.³⁸

Од подзаконске регулативе у Србији, поред два поменута донета су још два правилника: Образац архивске књиге који се примењује од 24. марта 2022. године³⁹ и Правилник о обрасцу и начину коришћења службене легитимације овлашћеног лица у вршењу стручног надзора у заштити архивске грађе и документарног материјала ван архива⁴⁰.

222

ПРИЈЕМ И ДИГИТАЛИЗАЦИЈА АРХИВСКЕ ГРАЂЕ

Предаја архивске грађе надлежном јавном архиву регулисана је чланом 17 Закона о архивској грађи и архивској делатности.⁴¹ Стваралац/ималац сређену и пописану архивску грађу предаје на чување надлежном јавном архиву по истеку тридесет година од дана њеног настанка. Хронични проблем који постоји приликом сваке иницијативе за предају јесте недостатак простора у депоу Историјског архива Лесковац. У овом случају архивисти Службе заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива налазе су у веома неугодној ситуацији, „у сендвичу“ између стваралаца/ималаца (обично се ради о општинским управама) који се позивају на закон и колега из Службе депоа и техничке заштите који због недостатка простора пролонгирају пријем нове грађе. Због тога је неопходно наћи начина за обезбеђењем додатног простора како би се пријем архивске грађе одвијао у складу са законским одредбама. Лако је ово написати, али реализација ће ићи много теже уколико сваки архив понаособ покуша да реши дефицит простора у депоима.

У Хрватској Закон о архивском градиву и архивима⁴² прописује предају јавне архивске грађе у дигиталном облику по истеку десет година од настанка. Архивска грађа у папирном облику и даље се предаје после тридесет година од настанка са свим условима који се подразумевају и у Србији (сређена, пописана, технички опремљена) или у дигиталном облику који је поуздан за трајно чување.

³⁶ М. Брунец, водитељица Одјела за заштиту регистратурног градива изван архива Државног архива у Загребу

³⁷ А. Пијук Пејчић, виши архивист, Хисторијски архив Сарајево

³⁸ Љ. Ећимовић, начелница Одјељења за заштиту архивске грађе ван архива, Архив Републике Српске

³⁹ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 34/2022

⁴⁰ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 24/2021.

⁴¹ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

⁴² *Закон о архивском градиву и архивима*, „Народне новине“, бр. 61/18, 98/19 и 114/22.

Начин, технологија и поступак претварања грађе у други облик регулисан је Правилником о управљању документарним градивом изван архива.⁴³ У Србији, поред Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском половању⁴⁴, поступање са дигитализованим документима разрађено је подзаконском регулативом попут Уредбе о условима за припрему докумената за поуздано електронско чување и форматима докумената који су погодни за дуготрајно чување⁴⁵ и Уредбе о канцеларијском пословању органа државне управе⁴⁶. Ствараоци/имаоци чије пословање није обухваћено подзаконским актима у пословању примењиваће законске одредбе приликом конверзије докумената из папирног у дигитални облик.

Искуства архивиста Државног архива у Загребу показују да на терену постоје разлике између добростојећих приватних компанија које већ дуги низ година стварају материјал у електронском облику и дигитализују аналогни материјал. Поред запослених који се баве само заштитом, обрадом и дигитализацијом материјала, опремљени су савременом ИТ инфраструктуром и опремом и лако ће исте материјале конвертовати у прописане формате за достављање. С друге стране, у установама као што су школе, болнице и дечји домови не постоји могућност скенирања материјала, јер трошкове припреме материјала за доставу и дигитализацију сnose саме установе. Институције често истичу недостатак запослених који би се интензивније бавили активностима дигитализације, као и недостатак знања и вештина постојећих људских ресурса. Због тога је ХДА почео да спроводи едукацију на нивоу екстерних архивских служби у Хрватској, али је стварно стање дигитализације грађе и могућности стваралаца још далеко од зацртаних одредби.⁴⁷ Разлог због којег упоређујемо законску регулативу Србије и Хрватске јесте тај што су закони у Хрватској усклађени са прописима у Европској унији, док је у Србији овај процес у току.⁴⁸

Ни у Србији, када је реч о скенирању и дигитализацији код стваралаца/има-лаца, ситуација није боља. Чини се као да је направљен рез између докумената у папирном и оних који настају у електронском облику и да није заживела дигитализација папирне грађе која је настала у ранијем периоду. У пракси се и у јавном сектору дигитализује новонастала документација у папирном облику. Проблем представља конверзија архивске грађе и документарног материјала који су настали у периоду од оснивања, дакле грађа која је смештена у депоима стваралаца/ималаца.

Дигитализација архивске грађе доноси вишеструку добробит. До увида у потребну документацију ствараоци/имаоци би долазили брже преко рачунара без

⁴³ „Народне новине“, бр. 105/20.

⁴⁴ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 94/2017. и 52/2021.

⁴⁵ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 86/2018.

⁴⁶ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 21/2020, 32/2021 и 14/2023.

⁴⁷ М. Брунец, водитељица Одјела за заштиту регистратурног градива изван архива Државног архива у Загребу

⁴⁸ Извештаји са седница Одбора за европске интеграције Народне Скупштине Републике Србије, <http://www.parlament.gov.rs/aktivnosti/narodna-skupstina/radna-tela/odbori,-pododbori,-radne-grupe.2387.html>, (приступљено 10. 4. 2023)

одласка у депо и листања грађе, друга много важнија корист јесте заштита архивске грађе од честе употребе, чиме би се омогућила и виралност дељењем изабраног садржаја преко сајта и(ли) друштвених мрежа, а што би допринело да велики број корисника дође до потребних информација.

АРХИВАРИ КОД СТВАРАЛАЦА/ИМАЛАЦА

Послодавац је дужан да надлежном јавном архиву достави информацију о одређивању одговорног стручног лица за заштиту архивске грађе и документарног материјала и поступања са архивском грађом и документарним материјалом.⁴⁹ У Јабланичком округу, ситуација се од стваралаца/ималаца разликује у погледу степена образовања, радног места и година стажа. Док су у школама секретари (са седмим степеном образовања) одговорни за поступање са архивском грађом и документарним материјалом, у многим установама, организацијама и предузећима распоређивање или додавање постојећем радном месту и рад са архивском грађом и документарним материјалом доживљава се као казна и деградација. Није реткост да се радник коме је остало пар година до пензије распоређује на ове послове, тако да је одсуство мотивисаности једнако и раду са архивском грађом и документарним материјалом. Због тога је неопходно да се врши стална едукација код стваралаца/ималаца како би се подигла свест и указало на значај поступања са архивском грађом и документарним материјалом. То се нарочито односи на јавни сектор где су осцилације у погледу распоређивања лица која су задужена за архиву велике.

То је и био мотив да се са едукацијом стваралаца/ималаца овога пута у приватном, али и јавном, сектору настави и у 2022. години. У оквиру пројектног финансирања Министарства културе и информисања Републике Србије, архивисти Службе заштите архивске грађе и документарног материјала ван архива Историјског архива Лесковац написали су публикацију „Водич за ствараоце и имаоце архивске грађе и документарног материјала“ и одржали у свим већим местима Јабланичког округа интерактивне радионице за лица задужена за поступање са архивском грађом и документарним материјалом како у привредним друштвима, тако и у јавном сектору.

РЕЗИМЕ

Закон о архивској грађи и архивској делатности⁵⁰ почео је да се примењује 2. 2. 2021. године и несумњиво представља велики помак у архивској струци. Прилагођен савременом тренутку, у њему су, када је у питању рад служби за заштиту архивске грађе и документарног материјала ван архива, прецизно дефинисане обавезе ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала, али и овлашћења лица која обављају стручни надзор.⁵¹ После деценија примене истих

⁴⁹ Члан 9, став 2, тачка 2, *Закон о архивској грађи и архивској делатности*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

⁵⁰ „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

⁵¹ Чланови 9, 10, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 и 23, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 6/2020.

прописа и у архивима се називу промене побољше упркос мањкавостима који су увек присутне приликом увођења новина и које би након уочавања требало да буду унапређене. Надамо се да ће у наредном периоду подзаконска регулатива бити комплетно завршена, а архивска струка још више добити на значају и ауторитету.

Заштита архивске грађе од оштећења, отуђења итд. док је у поседу ствара- лаца/ималаца и стварање просторних услова за преузимање архивске грађе два су разлога због којих би требало извршити категоризацију, тј. вредновање архивске грађе код стваралаца/ималаца пре предаје надлежном јавном архиву. На тај начин ће се „уштедети“ простор с којим већина архива кубури. Категоризација би требало да се спроведе и код привредних друштава.

У циљу што бољег рада свих служби заштите архивске грађе и докумен- тарног материјала ван архива у Србији неопходно је увођење стандарда, што ће се донекле постићи јединственим обрасцима и еАрхивом. За уједначенији и ефикас- нији рад потребни су истинска сарадња архивске мреже у Србији и Државног архи- ва Србије као кровне институције у погледу надзора стваралаца/ималаца који су у надлежности Државног архива Србије, доношење стручних упутстава, константне едукације и стална размена искустава.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

Извори

- Александра Пијук Пејчић, виши архивист Хисторијски архив Сарајево
- Љубица Ећимовић, начелница Одјељења за заштиту архивске грађе ван архи- ва из Архива Републике Српске
- Маја Брунец, водитељица Државног архива Загреб

Литература

- *Закон о архивској грађи и архивској делатности*, „Службени гласник Репу- блике Србије“, бр. 6/2020.
- *Закон о културним добрима*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 71/94.
- *Закон о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању*, „Службени гласник Републике Ср- бије“, бр. 94/2017 и 52/2021.
- *Закон о архивском градиву и архивима*, „Народне новине“, бр. 61/18, 98/19 и 114/22.
- *Закон о архивској дјелатности*, „Службене новине Кантона Сарајево“, бр. 50/2016.
- Живковић, Јасмина. *Категоризација стваралаца архивске грађе у српској архивистици - искуства и препоруке*, Зборник АДС, 3/2019, 174-189.
- *Категоризација стваратеља архивског градива*, „Народне новине“, бр. 42/2007, „Службени лист Републике Хрватске“

- *Правилник о вредновању те поступку одабирања и излучивања архивског градива*, „Народне новине“ 90/2002, „Службени лист Републике Хрватске“
- *Правилник о категоризацији архивских фондова и збирки*, „Службени гласник Републике Српске“ 53/10.
- *Правилник о управљању документарним градивом изван архива*, „Народне новине“ 105/20, „Службени лист Републике Хрватске“
- *Правилник о ближим условима за обезбеђење одговарајућег простора и опреме за смештај и заштиту архивске грађе и документарног материјала код ствараоца и имаоца архивске грађе и документарног материјала*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 111 од 25. новембра 2021. године
- Цветковић, Слободанка. *Предлог за формирање централног регистра стваралаца и ималаца архивске грађе у Србији и категоризацију стваралаца*, „Архивски гласник“, бр. 13 из 2018. године
- Цветковић, Слободанка. *Осврт на валоризацију документарног материјала у Србији после Другог светског рата*, Зборник радова АДС, 1/2016, 63-86.
- *Уредба о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 107/2021.
- *Уредба о измени Уредбе о јединственим техничко-технолошким захтевима и процедурама за чување и заштиту архивске грађе и документарног материјала у електронском облику*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 94 од 25. 8. 2022.
- *Уредбе о условима за припрему докумената за поуздано електронско чување и форматима докумената који су погодни за дуготрајно чување*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 86/2018.
- *Уредба о класификацији документарног материјала са роковима чувања*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 14/2023.
- *Уредба о канцеларијском пословању органа државне управе*, „Службени гласник Републике Србије“, бр. 51/2020, 32/2021 и 14/2023.

Mirjana DIMITRIJEVIĆ

APPLICATION OF THE NEW LEGAL RESOLUTIONS ON PROTECTION OF ARCHIVAL MATERIAL AND DOCUMENTARY MATERIAL OUTSIDE OF THE ARCHIVES

Summary

The Law on Archival Material and Archival Activity was applied for the first time on February 2nd in 2021 and it certainly represents a major shift in archivistics. Adapted to contemporary needs, the Law, regarding the work of the offices for protection of archival and documentary material outside of the archives, precisely defines obligations of both creator and owner of archival and documentary material, and also the authority of the persons in charge of professional supervision. After decades of application of the same regulations, changes for the better can be noticed despite shortcomings that are always present when something new is being introduced but after a while they should be corrected. We hope that in the following period the sub-legal regulations would be completed, and archival profession would gain more importance and authority.

The protection of archival material from damage, theft, etc. while in the possession of the creator\owner and creation of good conditions regarding space for acquisition of archival material are the two reasons why categorization i.e. valuation of archival material at the creator\owner should be done before the handover to the public archive. In that way, the space – main problem of all archives, would be “saved”. Categorization should be done at the companies.

It is necessary to introduce standards regarding protection of archival material and documentary material outside of the archives and that can be achieved, to a certain extent, by bringing in the unique forms and by eArchives. To achieve efficient and balanced work a true cooperation of the archival net in Serbia and the State Archives of Serbia as an umbrella organisation is needed regarding monitoring of the creators\owners that are under the authority the State Archives of Serbia, bringing in professional guidelines, continuous education, and the constant exchange of experience with the goal to enhance the efficiency of protection of archival material and documentary material outside the archives in Serbia.